

Poštšina plačana v gotovini.

ŽAR

I — 1931 — III

DIJAŠKI
LEPOSLOVNI
LIST

List izdaja dr. Ferdo Kozak, za srednješolsko organizacijo »Zar«
na drž. klas. gimnaziji v Ljubljani.

Odgovorni urednik dr. Ferdo Kozak. — Uredniški konzorcij:
Starè Egon, Truhlař K., Kastelic J., Źabkar J., Dolinar F., Logar C.

Tiskarna »Slovenija«, (predst. A. Kolman), Ljubljana, Wolfova
ulica šte. 1.

Vsebina.

Tuji breg. Ladko Truhlař.
DeŹ. Ladko Truhlař.
Tiha jezera. Marij Jegovec.
Večerna hrepenenja. Slavka.
V večer brez sanj. Slavka.
Aĝna. Vinko Vipotnik.
Večer. Benjamin.
Tebi na pot. L.
Počitniški spomini. L.
Da te ni... Emil Gabrovšek.
Dnevi. J. B. Źabkar.
Sodobna mladina. JoŹe Kastelic.
Meroslovje v italijanskem slovstvu. Starè Egon.
Gledališki kotiček. Lenček Lado.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Vse naročnike in člane prosimo, da nam plačajo naročnino
čim preje (po moŹnosti ves znesek naenkrat).

Vse reklamacije in prošnje je treba nasloviti na društveni
odbor, na državni klasični gimnaziji v Ljubljani.

Cena letnika znaša 30 Din ozir. 35 Din s poštnino.

V zalogi je še nekaj lanskih letnikov vezanih ter nekaj posa-
meznih številk.

Kdor pridobi pet solidnih naročnikov, dobi list zastonj! —
Podrobne informacije dobite pri osrednjem odboru na drž. klasični
gimnaziji v Ljubljani.

ŽAR

DIJAŠKI LEPOSLOVNI LIST NA DRŽAVNI KLASIČNI
GIMNAZIJI V LJUBLJANI

LETO III.

SEPTEMBER 1931

ŠTEV. 1.

Ladko Truhlař / Tuji breg.

(Materi, ki je za vedno legla trudna v jesensko polje.)

Topo strmijo v mehki noči temnomodri cvetovi,
koprnenje blaznih oči iz hiš v samotah seva,
krike v črn zid temà v neskončne plašče odeva,
nad vročim ciganom sred ceste razpenjajo jadra tihi vetrovi.

Plameni smrtno ranjenih oči so ugasnili v tej težki praznini,
moja duša je plaha kot romar, ki v mraku pred tujim pragom
obstane,
med svečami so se pod črno haljo zaprle zadnje krvave rane,
moja mati molči kot blede popotnik v večerni sinjini.

Ladko Truhlař / Dež.

Za polji ugaša v dežju luč in na mojem
pragu sloni že vso noč trudna beračica.
Pod oknom žejno sope vrt; v rdečem siju
kamina toži v belo perot slepa ptica.

Sredi teme je obstala žalostinka; prežeča noč
divje pritiska k steklu temnosinje oko.
Ob meni čakajo blede stene. (Tako se opolnoči mrtveci
v belih haljah nad tesnimi rakvami pno.)

Moja duša gori. Planil bom v to črno tišino
in vso noč bo dež tiho in mehko pršil.
Kot v žalostno razpete kelihe mi bo padal v ognjene oči
in me v vroči bolesti sladko, sladko hladil.

Marij Jegovec / Tiha jezera.

I.

Oleandrov cvet sem utrgal in se utapljal v nepovratnost tvojih pogledov.

Sled pečatov Vsevišnjega je v meni ločila pota dobrega in slabega.

Morje je sprejelo razbolele roke in mecesni so zadostili mojim očem.

V razbolelost večerov sem vtisnil tvoj obraz in nisem ti mazilil tvojih las.

V zamaknjenost besedi, ki sem jim rezal začetek in konec, ni vstopila tvoja misel.

Teško sem se sklanjal nad cvetovi in s trnjem sem si razparal hrepenenje.

Cvela si in boš, cvet si, jaz pa sedim ob bregu in hvalim zarjo, ki se je vlegla k mojim nogam.

II.

Dočakal sem povratek razbolelih sanj in sem sanjal o brezbrežnosti tvoje ljubezni.

Bežno je plahutala sinjina in nad morje so se vzpeli galebi.

Zasanjane ptice so spreletavale flaminge in v težke svetilke sem točil olja za sestanek.

Mojih potov se ni dotaknila tvoja halja in nisi dahnila v moje ognjišče.

V mojo romarsko školjko nisi nalila prelesti in moje roke so omahnile v prevaro.

Med tečaji duri nisem razsvetlil olja in nisi me videla, ko sem prižigal svetilko.

III.

V moje hrepenenje je vzkliknila mogočnost gora in moč mojega Gospoda je prezrla mojo slabost.

Jutro, dan, večer in noč so hvalili Gospoda in moj Gospod je uslišal borilno molitev.

Tvoja prelest je onemela v žarkih božjega solnca in tvoja gorest v slapovih Njegove usmiljenosti.

Sredi ceste je vzdignil naše želje in presadil je hrepenenje v obličnost sveta in nebes.

Prevaro sveta je udaril v obraz in s sinjega obličja je žarela Njegova ljubezen.

Pozabil je na žaljenja in v nedosežnost je zaželela moja duša.

Deklica, daj mi roko in ozri se v nebo!

Samotna bova stala pod svodom žarke nedosežnosti in Gospodov mir bo zavezal najini bolesti.

Slavka / Večerna hrepenenja.

Lučka na mizi bi rada nocoj vasovala,
do belih zaves,
do gladkih, razhojenih cest,
do daljnih, do zlatih rada bi zvezd
potovala.

»Lučka na mizi bi rada nocoj vasovala?«
Samota je težka
in daljna so pota nebeška
in jaz sem bolan,
joj, jaz sem bolan
in duša se tihega molka je zbala.

Slavka / V večer brez sanj.

Pod noč, ko so v nebo se zarje rdeče zlile,
ko gozd šumel
in pesem pritajeno
v polje izsušeno
bron je odbrnel —
sva, ljubica, midva še mlada vsa hodila ...

Pod noč, ko fantje v vas so šli pojoč,
sva se midva
vesela vsa
kot v pravljici pozabljeni, goloba dva, ljubila ...

Pod noč, ko mesec je nad vrtom tih obstal,
sva se midva
že trudna vsa
v večer brez sanj — vrnila ...

Vipotnik Vinko / Agna.

Lirična zgodba.

I.

Na vzhodu je bilo odprto nebo, na zapadu so bile goré. S severa je potoval veter in utihnil začudeno ob reki na jugu. Če je bila pomlad so zelenele vrbe ob reki in zeleni vali so močili nežno listje nad gladino sklonjenih dreves. Dišeči travniki so cve-

teli, v njivah so popevale ptice. V črno prst je rezal plug, da se je toplo kadilo od nje, ki je sproščena svobodno dihala, pripravljena za novo rast. Na pohodu novega življenja so se žilavo napenjale mišice. Vajeti konjskih vpreg so se natezale in ljudje so stopali s sijočim izrazom na licih. Bosa noga je čutila mehko in toplino hrepeneče zemlje, v katere dobrohotno okrilje so padali roji semen.

S poletjem se je obletelo prvo cvetje. Reka je bila tiha. Včasih se je zazibalo trstje. Nad polji so letele divje race. Žito je vse bolj in bolj valovalo na vzhod in se v nedosežni dalji strnilo z modrim svodom neba.

V jeseni je zemlja rodila. V polne hrame sadov je plaval dobri blagoslov Njega, ki je daroval. Vse gore so bile z večerom krvavo ozarjene in čul se je šum narasle reke. V njene kalne vrtince se je izgubljalo orumenelo listje...

Vsa pokrajina pa je bila kot tiho govorjena molitev...

Takrat je bila pomlad, sveta pomlad. Agna je bila žalostna. Videla je cvetje nove pomladi, čutila žar novega solнца in vendar je bila žalostna. Sedela je v sobi in vezla. Skozi zastore je padala živa svetloba. V pretiho samotnost, ki je trpko zavdarjala od štirih osvetljenih sten, je od časa do časa zašel komaj slišen vzdih iz njenih prsi. Vzravkala se je in vsa zamišljena gledala v zastarta okna, ali pa na slike v črnih okvirjih. Potem je vstala, stopila k predalu mizice, ga odprla in vzela v roke majhno fotografijo. Bledi prsti so se nekoliko tresli. Gledala je sliko blizu, čisto blizu in jo končno neslišno poljubila.

»Vid!« je zašepetala. Toda samo za trenotek ji je vžšlo na lice mehko, kot hrepenenje tiho, in splahnelo. Trudna odločnost je legla vanjo. Roké so ji počasi zdrsele ob bokih in zdelo se je, da se krčijo prsti v pesti. Veke so padle čez skrivnostno modrino njenih oči, glava ji je od silne muke klonila nazaj. Mirno popoldansko solnce jo je obsvetilo in bila je kot kip sredi mračnosti svojih misli. Na košatih trepalnicah je žalostno zaživela solza in boječe spolzela po marmorju njene polti...

Mimo okna je začebljala lastavka, pod njim so zahrzali konji.

Agno je neznano koprnenje zagrnilo v čudovit plašč. Videla je vsa prelepa polja, ki v njih žito poje zlato pesem, videla vrbe in jelše, ki so pokimavale doli ob reki, videla njive in travnike, cerkev in vas. Krog skednjev je dišalo po senu. Na njeno željo so se poljane odprle na zapad, kjer so v svetlem siju sahnile gore in se vse prelile v ravnino. Sredi poljan je hitela široka cesta. Agnine oči so iskale na obzorju. Njena misel je strastno blodila in čakala, čakala, kdaj pride, da ga obsije zarja njenih osamljenih oči, da mu s poljubom odvzame bolešt s trpečih ustnic. Morda pride kmalu, morda z večerom, morda je omagal, počiva pod jagnedi in jo tiho kliče: »Agna!« O, Agna ve in čuti s teboj in te bo čakala, preljubi!

Odšla je na vrt, da se umiri. Na levo so bile lepo razvrščene grede z nageljni. Na desni so dehtele vrtnice. Na stezah, posutih z drobnim peskom, so ležali zveneli listi odcvelih cvetov.

Agna je tonila v tožnem opoju svojih rož in jih trgala za vazo.

Ko se je v tretje zleknila noč v poljane od takrat, ko so zagorele medle luči po hišah in je okrog vogalov dihal tisti blagodejni mir, ki pride z večerom, se je sprehajala Agna z Vidom ob reki, ki je skrivnostno šumela med skalami.

»Agna, ti si vsa moja! Vem! Od težkih čakanj ti je duša bolna. Mnogo misli name, Agna, kadar boš hodila med temi topoli! Jaz bom z mislijo ves pri tebi in s teboj!«

Roka mu je vztrepotala ob teh poslednjih besedah v Agnini, ki je vprašala vsa zaskrbljena:

»Kaj ti je, Vid?«

»Nič, Agna, nič!«

Zvok njegovega glasu je bil ubit, ves tuj. Sunkoma je govoril, pretrgano. Skušal se je umiriti.

»Slišiš pomlad, Agna, ki šepeče v vrhovih? Tiho ... Agna ... Čuj!«

Divji klic nočne ptice je kriknil skozi vejevje. Agna se je strahoma privila k Vidu. Nad zadnjimi hribi se je črtala ozka proga svetlobe, ki je prešla v zelen sij. Mogoče je bila od solnca, ki je že davno zašlo. Vid ni vsega tega nič videl, tembolj je gledala Agna. Opazoval je penaste valove, ki so svetili iz noči in zdelo se mu je, da mu teko nasproti, da ga zagrnejo vsak hip. Temne, zubljuste roke so se izvile iz reke kakor da padajo na polja, kjer spé spomini otroških dni. Njegov duh je blodil daleč, mimo Agne, ki jo je ljubil, v onostranstvo, da pozabi na pekočo skrivnost, ki ga žgé v prsih, a je Agna ne sme nikdar zvedeti. Mislil je na zdravnika, ki mu je trdo vrgel v obraz besedo: smrt. Zgrozil se je ob tem spominu in skušal se ga je z naporom otresti. Bilo mu je težko, posebno zaradi Agne, ki se je ljubeče zravnila ob njem.

Tiho, Agna, čuj skrivnost, ki jo poje noč in se preliva v mesečini. Tiho ... draga ...!

II.

Prav k zemlji se je sključilo nebo, kakor mati, ki ji je devetero rojstev izsesalo bedno telo. V zraku je viselo nekaj težkega, nekaj grozečega, pred katerim je Vid od neznane slutnje vztrepetal, ko je stopal po ulicah velikega mesta. Da je hodil po hrupnih trgih ali zapuščenih predmestnih potéh, ni se mogel otresti čudnega razpoloženja, od katerega je skoro telesno trpel.

Bilo je pozno popoldne. V parku je sedel. Ni bilo blizu človeka, zato se je čutil tembolj osamljenega.

Jesen je utripala s poslednjimi znaki življenja. In ko je divjal veter skozi golo vejevje in vrtinčil liste v zraku, se igral z njimi kot razposajeni otrok, ko so se nad mestom gonile megle, srkajoč

zadnje žarke svetlobe, ki so skušali prodreti njene sive zastore, se je zdelo, da ječi in plaka ob slovesu, ko beži preko trudnih poljan. Vse to je videl Vid, to divjo igro narave, ki vrši po ukazu Nekoga svojo neizprosno nalogo. Nov piš vetra je butnil vanj in v naročju so se umirili kostanjevi listi, ki jih je prinesel s seboj. Z nevoljo jih je otresel, se sklonil naprej, podprl glavo in srepro zrl v sivi pesek pod nogami. Že ves dan je blodil s skrbjo brez cilja, brez namena — brezdomec.

Bil je študent. Trud in napor sta mu vzela misel in voljo. Pred tednom je prišel in vendar je bil čas, ki ga je preživel v mestu dolg, daljši ko leto. Z nočjo je prišla žalost in bila mu je postelj, z jutrom je prišel svetel up, ki ga je vodil trudnega in siromašnega v novdan. V njegovem iskanju je bil bolj nagon do obstanka, kot pa trden sklep in volja, zato je živel iz dneva v dan zapuščeno, prikrito življenje. Pregarjan od krute besede, v kateri je rasel kamenit krik usode, telesno strt in bolan, je zaživel ob spominu na domača polja in Agno, ki je jesenska roža v njih.

In prav tedaj, ko je sedel v parku in so se užigale doli v mestu luči — ah, te luči so tako tuje — ko je plaval v zraku ostri prednevihtni vonj, se je spomnil doma, ki goré v njem vse bolj tople luči, se od ognjišč nosi domačnost in plava k svetim podobam pod začrnelimi trami, zveni od vodnjakov prisrčen smeh deklet, ki natakajo vodo; hrzajo konji, ki se ob koritih napajajo in molijo ljudje »Zdravo Marijo«.

Ob Vidovem sanjarjenju se je znočilo in veter je naraščal.

Od silne, bolestone razdvojenosti je ječal Vid, vstal, se opotekel kot iz sanj in le črna senca je hitela z njim v mesto.

Iz teme je strmela vanj grad, ki je kraljeval nad mestom kot ogromen ptič. Pošastno so svetila okna v njem. Vidu je bilo, kot da se je sklonil in mu zasadi kremplje v bolno srce.

Čudno ga je tiščalo v prsih. Težko je leglo vanje in imel je občutek, da bo vsa ta teža padla iz njih vsak hip.

Ulica je bila tiha in prazna, le veter je vse besneje naraščal. Megle so se stisnile k mestu in zagrnile grad. Vid se je naslonil ob hišni zid, v lepih očeh je bil usmev groze. Veter mu je metal lase čez obraz. Luči v poslopjih so ugašale, le občestne svetilke so medlo brlele.

Kam? ... O, ti, človek noči! ... Vrata se zapirajo in ni jih, ki bi te vase sprejele. Da, tu je vse tuje, bolestone tuje. Ljudje jeklenih src križajo pota, v njihovih pogledih ni duše... Pojdi človek, pojdi po tej brezmejni cesti, ki na njej burno vrvi življenje, kjer padajo in umirajo! Ni je roke, ki bi ti pomogla, da se dvigneš in greš iskat svoj tihi grob.

Blisk je razklal oblake. Vid je vztrepetal. Ni čutil nog in bilo mu je, da se dviga. V poslednjih silah mu je zrastel duh, v drobnih udih je začutil moč, od divje misli se mu je stresalo telo...

O, kam bi sedaj? Dajte mi svetlih, kraljevskih vajeti, dajte svetlih bičev — bliskov, dajte, da razbičam črede vrancev — obla-

kov ... Glejte! Preko poljan gredo, preko gozdov gredo, čez mesto gredo, hrume brezkončne tolpe. O, jaz hočem, hočem v to divjo gonjo, da izkričim vanjo svojo presilno boleost ... V kamenitih zgradbah pod menoj je smrt in jaz sem v objemu oblakov ... V prepade svetlobe so se ujele tuleče želje. Čuj! Mrtvaška pesem ... O, kje si, Agna, ti prelepa, razkošna misel moje duše, solnce mojega zatona? Poljane so tihe in midva hodiva v njih, rože v tvojem vrtu tako žalostno zvenijo. Veš, jutri bodo krvave kaplje na njih in potem, potem ... Agna ...

Strastno se je pognal naprej z razprtimi rokami, noge so mu klecnile, iz prs se je dvignilo, beseda je zamrla na bledih ustnih.

Vroč čelo je udarilo ob mrzli asfalt ...

(Poslednja rdeča roža njegovih prs je čudnožalostno blestela kraj njega.)

Vihar! Vihar! Vihar!

Težke kaplje so udarile ob tlak ...

— — — — —
 — — — — —
 Agna je tedaj v tihi, sluteni grozi zrla v strop svoje bele sobe.

Ko je umrla jesen, je umrl Vid. Poslednje krizanteme so venele na svežem grobu.

Sneg je padel in ga odel, le Agna je našla pot do njega.

Kraj groba so svetili nežni odtisi njenih tihih stopinj ...

Gabrovšek Emil / Da te ni . . .

Hodil sem po solnčnih tratah
 in iskal sem, kje si ti;
 vpraševal sem ptičke, kje si,
 pa so rekle, da te ni ...

Vprašal rože sem na gredah,
 kjer doma si bila ti,
 pa so se mi zasmejale
 in mi rekle, da te ni ...

Vprašal sem srce, kraljica
 nekdanj si mu bila ti,
 pa je v noči zajokalo
 in mi reklo, da te ni ...

L. / Tebi na pot.

Prisluhni, odpri oko in srce in pij prelest naše zemlje! Glej rože in jih ljubi — kdor jih ljubi, je mlad in rože so edine, ki vračajo ljubezen.

Razumi snovanje naših polj in govor gozdov, pesem prepelic v žitih in cričkov v lozah, pa še pesem naših fantov razumi, pa dekliški naglji naj ti govore, pa bele cerkvice po hribih naše svete zemlje.

Če boš vse razumel, boš dolgo mlad.

In dolge mladosti ti želim, da bi vse to doživel, vse razumel.

Benjamin / Večer.

S polja se vračajo žene mimo meja in plotov:
zdaaj je večer, pa grejo k otrokom domov,
da bo toplota njih temnih oči po hišah zavela,
da bo za okni nad zbrano družino spet luč zagorela.

S polja se vračajo žene mimo meja in plotov:
zdaaj je že mrak, pa grejo domov —
domov. —

Njih temne oči me tiho motre,
pa ne vedo,
kako je to,
če je brez doma in luči srce.

L. / Počitniški spomin.

Lála, moj kolega iz Šumadije, me je povabil na svoj dom sredi bogate ravnine ob Moravi. »Pridi, da vidiš naše ljudstvo, da se napiješ rakije, da vidiš kolo in naše lepe devojke!«

Ko sem prišel, so me sprejeli kot gosta po starem s poljubi, sladkim in rakijo. V nedeljo sva vračala z Lalo obiske sosedom, ki so bili pri nas na kosilu. Spet so me spraševali, kakšni smo Slovenci, če res mnogo pijemo, če smo junaki, kako obdelujemo svoje skale, če poznamo rakijo, kakšne so devojke, če imamo kolo in narodno nošo.

Pod večer sva šla na kolo. Vse je bilo tako lepo: fant, ki ga je vodil, godci in devojke in narod, ki je opazoval in presojal mladi svet. —

Drugi dan je pripekalo solnce, kot da hoče vse požgati. Lala mi je razkazal »svojo« zemljo.

»Vse to, do onih jesenov tam na obzorju, vse je naše in na onem malem brdu je naš vinograd največji. Veruješ, bolj ljubim to zemljo kot kulturo in šolo.« Vse mi je razkazal in povedal, kdaj bodo orali, kaj bodo kje posejali, koliko pridelajo tu, koliko tam.

Naslednji dan je solnce še bolj pripekalo. Morava se je sušila, na sredi je segla komaj do kolen. Bunarjem po selu je zmanjkovalo vode.

Lala mi je obljubil, da mi bo bral svoje pesmi in novele. Šla sva leč v koruzo. Pa je odprl svoje knjige in zvezke in bral. Na koncu je pel opojno pesem o selu, o Moravi, o kolu in še o rakiji in kisli čorbi je zakrožil, kako vse to ljubi, kako vse to ljubi, kako sovraži mesto, kulturo in šole. Ko mi je pel o svoji Javorki in Mili, se mu je glas raznežil in v očeh se mu je lesketala solza. O Javorki je pravil, kako sta se iskala in kako sta se preko vseh težav našla in kako se zdaj ljubita.

Potem sva govorila o ljubezni, ki je po njegovih besedah solnce življenja, brez ljubezni je življenje pot po temi. Mnogo sva se razgovarjala. Ko mi je pravil o svojih poljih, ki jih bo kmalu zapustil, o nepregledni ravnini, selu in ljudeh in devojkah in Javorki, si je brisal skrivaj solze.

Pijani čika Šime je pripel mimo koruze pesem o begovi ljubici.

»Vidiš, še ta poje o ljubezni, lepi, nedosežni, čeprav ga žena, kadar sta oba pijana, lovi s sekiro okrog hiše.«

»Zakaj je ljubezen na svetu,« je vprašal in se zjokal. Na oba so navalili spomini, bila sva strta in oba sva pod težo lepih spominov jokala.

Njemu je osemnajst, meni devetnajst let.

J. B. Žabkar / Dnevi.

D u n a j.

V Ljubljani je bilo polnoči. Šel sem po mrtvih cestah. Moja senca se je krajšala, daljšala in se povečevala. Zdaj je bila pred menoj, potem je šla vstric in mi nato stopila za hrbet. Bila je Demostenes in Cezar ali kaka druga sanjska oseba. Jaz sem bil pa človek, ki gre prvič redoma v svet.

Sedel sem v vagonu. Čudno, neznano veselje, razposajenost. Smejal sem se in mahal z robcem. Zavriskal bi bil, kakor zavriškajo fantje, ko gredo na nabor.

Bil sem truden od tistih ur do polnoči. Ko sem sedel v vlaku in se vozil proti Zidanemu mostu, sem postal tudi jaz potnik, kakršni so vsi: utrujeni in pusti, morda brez misli. Opazoval sem jih: domalega vsi grdo gledajo.

Široko se je smejal Jiří na dunajskem kolodvoru in hitel za vagonom, ki je šel mimo njega. Gledal sem mimo in ga nisem opazil, dokler ni stal pod oknom in me poklical. Očesi za debelimi naočniki sta se spremenili v dve ozki zarezi in se svetili od solz. —

Če bi hotel sedaj kaj povedati o dunajskih hišah, bi rekel, da so ozkosrčne. Črne so in vse enake, ne preveč visoke. Če vam tale popis ni všeč, si mislite, da je to, kar berete, na hitro za tisk pripravljen dnevnik.

Voziva se s tramvajem, hodiva peš nazaj, ker sva zašla preko Donave ven iz mesta, pijeva sifon po stojnicah in hodiva po ulicah. Nikdar več se ne bom spomnil kakšne so. Le zaprta cerkev z grdo kupolo, dva prašna, strašno revna parka in še neka čudna hiša z zeleno kupolo mi ostanejo v spominu. Drugega nič.

Zopet tramvaj in mogoče še enkrat tramvaj, sifon in zopet sifon. Ceste, solnce, prah. Če bi pisal še naprej, bi pisaril hiša, hiša, hiša, hiša . . . v nedogled.

Bratislava.

Kaj bi pisal, da bi ne bil ta potopis tak kot so drugi, ki gredo po zvoženi cesti, kot jo hodi stari Baedeker! Kaj bi, da bi vi in jaz ne vzdihovali: »O potopis, pokveka . . .« in tako dalje! Tako sedim danes, ko so pretekli meseci, kar sem videl Češko, in hočem pisati, pa ne vem kako. Vodnika ne bom pisal.

Z Jiříhom sem se sprl in spal drugje kot on. Mislil sem, da si imava mnogo povedati, pa vidim, da si malo zaupava. Morebiti je on bolj zaupen kot jaz. Čudno kako smo ljudje vezani na telesa. Eno leto je minulo, kar ga nisem videl, pa mi je postal iz največjega prijatelja popolnoma vsakdanji človek, ki mi ni zanj nič.

Hodil sem z njim ves dan po mestu sem in tja. Če sem naletel na muzej, sem šel vanj, če sem šel mimo slaščičarne, sem vstopil, če sem šel skozi park, sem sedel. Kupila sva češpelj, hodila po promenadi in metala peške daleč pred se. Mimo so hodili Madžari, Slovaki, Čehi, Nemci.

Bila sva utrujena. Šla sva mimo cerkve in stopila vanjo, da bi se odpočila. Hlad in temačnost. Gotski stil je zame preteman, prepoln vonja in barv, občutij, ki ne vem kaj bi z njimi počel.

Bratislava — Praga.

Sedim v vlaku in pišem po malem, od postaje do postaje. Oko počiva na poljih in gozdovih. Daleč na severu morajo biti Karpati. Slovaška je zlata in vesela, Moravska je res zelena, kot pravijo, Češka — Češka? Bogata je, več ne tirjajte od mene, ker se vozim že dvanajst ur in me malo briga, kakšna je Češka.

Slovaška je zlata in vesela. Čudno vesela, da povem po pravici. Vesela, kot so ljudje veseli smrti. Kako se zde izmučene te dolge vasi, kako izmučeni ti kmetje. Zdi se, kot da jim po tisočletju boja pojemajo moči. Krivičen narodu ne bi bil rad, ampak mislim, da

ne ve ne kod ne kam. Morda sanja o svobodnem poletu, o svobodi, ki zanjo niti ne ve, kakšna je, in ki je morda sploh ni. Koncem koncev, kaj če se mi vse to samo zdi! Slovaki molče.

Praga.

Iz same slabosti se prepiram ves dan. Jiříha, svojega prijatelja in gostitelja ne maram, prav nič ga ne maram. Vedno so mi bolj simpatični ljudje, ki jih ne poznam in ki o meni ničesar ne vedo. Kdor o meni kaj ve, ga ne maram. Zato nimam prijateljev. Da, tudi to je eno gorje, ki ga vlačim za sabo. Spoznam človeka in ga imam rad. Potem se mu razodnem — moram se mu razodeti — in ga zasovražim.

Ne mislim na kmečko idilo, kot jo sanjamo mladi meščani na Slovenskem, dokler se ne udamo v svojo žalostno usodo. Veliko mesto me prevzema. Da bi me velikost ne prevzela! Kako čudno, kako lepo se tu sanja. Brez bolečine. Ponoči pojo ulice svojo divno pesem. Podnevi jo pojo zopet.

Gledam mesto. Preteklost se spaja s prihodnostjo. Preteklost ima svoj smisel v sedanjosti, prihodnjost v preteklosti. Vse se spaja in ne more drugače. Prav za prav pa ni ne preteklosti, ne bodočnosti. Sama sedanjost je.

Sedim na balkonu in gledam ulico pod sabo in nebo nad sabo. In ni rojstva in ne smrti. Vse je brezkončna nit sedanjosti. Kdo mi je dal to misel, da bi se z njo tolažil? Jutri, ko bom stopil zopet na cesto, bo splahnela.

Praga.

Hodil sem po Hradčanih in blebetal pred se »Zlata Praga, Rim slovanski...« Pa nisem mislil ne na Rim ne na Slovane, ampak sem Prago občudoval. Blestele so zlate dvorane Hradčanske palače, prostrana dvorišča so žarela v solncu. Sv. Vid je sanjal pravljico o čeških kraljih. Trdo zleknjeni leže na reliefih kot, da bi hoteli stati. Hradčani niso resnica. Pravljica so, velika in mogočna, a tudi estetična pravljica. Solnce jo obseva od zore do zata. Pravljica, ki je opravičena v duši vsega naroda.

Videl sem, da Čehi sami sebe spoštujejo. To je zame nekaj novega, tega še nisem videl.

Videl sem muzeje in njihova bogastva. Videl nisem ničesar. Vse sem pozabil. V enem je bil porcelan, v drugem stroji, v tretjem knjige. Kakšen je bil porcelan, kakšne knjige, kakšni stroji, ne vem. Sedaj vem, da v muzeje hoditi nima pomena. Takrat sem še prepiral radi tega z Jiříhom. Danes mi je jasno tudi to. Ljudje gredo po cesti, vržejo v jarek, kar jim več ne koristi. Pridejo drugi in to poberejo. Pa mislijo, da so pobrali bogvekaj. To je naprimer zgodovinski muzej. Potem so živali, rože in kamni. Vse je mrtvo kot, da so ustvarili ljudje.

(Dalje sledi.)

Jože Kastelic / Sodobna mladina.

(Poskus karakteristike.)

I.

Vsa tale moja študija ima zgolj relativno vrednost: mlademu človeku je namreč težko gledati objektivno na doživljanje njegovih vrstnikov. Le prerad zaide v pretirano pohvalo ali v preostro grajo ali pa gre nemo mimo problematike mladinstva, češ, da je ta prav toliko stara kakor človeški rod in da je njeno raziskavanje ter vrednotenje nepotrebno. Zato bi se zdelo, da so objektivne presoje mladine zmožni le stari, izkušeni, objektivno strogi in vsestransko zreli ljudje. Vendar pa je mlademu človeku veliko lažje razumevati probleme mladinstva kakor pa staremu, ker je on sam del te velike skupnosti, ker se v njem splošen položaj mladine oblikuje v prav posebni, individualni obliki in ker ga mladi človek tako veliko globlje razume in dojame. Zato mislim, da je vsaj za razlago mladinstva nujno potrebno opazovanje mladine same; ta namreč zbere gradivo, ki ga je treba nato samo še urediti in pri vzgoji upoštevati.

Preden pa preidem na posameznosti, moram orisati z nekaj stavki splošno stanje današnje mladine, njen zgodovinski in časovni pomen. — Svetovna vojna je zarezala med prejšnjo in sedanjo dobo prepad — kolesje časa se je pričelo vrteti hitreje, v štirih letih je življenje dozorelo za celo stoletje. Seveda se zato v vsem povojnem življenju pozna neka naglica, neka upehanost in nervoznost dobe, ki je hotela v nekaj letih doseči to, kar so si rodovi in stoletja z muko pridobivala. Duhovna problematika je danes postala tako mogočna in pereča, da ji sličnega pojava sem od reformacije ne vem. Religiozne vrednote so se zamajale, materializacija in kolektivizacija življenja sta pretirani do skrajnosti, ekonomski in socialni preokreti so pretresli ves stari red, autoritete so padle. Vse je postalo relativno — večnostni aspekti so otemneli, absolutna vrednost resnice in pravice se je umaknila raznim individualnim ugibanjem. Na drugi strani pa prav danes tako sladko vabi v dušah in srcih klic večnosti in človek prav danes tako vroče hrepeni po zvezdah stalnicah, po jasnih in varnih potih. V mladini se pa ta polarizacija dogajanja vrši na tako vroči, kot od silnih notranjih erupcij razrvani ploskvi seksualnega doživljanja. Zato je boj tako vroč, zato so zmage tako redke. — V tej svoji silni krizi išče mladi človek opore, pa je ne najde; z bojaznijo se približuje starejšim, izkušenejšim ljudem, pa naleti na nerazumevanje. Pa to tudi ni čudno. Stari rod na eni strani tudi sam doživlja svojo lastno krizo in ne najde izhoda, na drugi strani pa zanesenosti in veteranjaštva mladih ne more dojeti ter jih odklanja. Tako gre mladi človek počasi v pesimizem in zagrenjenost življenja.

Predvsem lahko opazamo v sedanji mladini eno jasno težnjo: iskanje pota iz materijalnosti in realnosti v duhovnost in idealno usmerjenost. Vsa moja študija bo le dokaz in potrdilo tej trditvi.

II.

Najjasneje opazamo tipične pojave sodobne mladine med inteligentnimi mladimi ljudmi meščanskega porekla. Mestni otrok dorašča brez skrbi za življenje in brez naporov — tako ne dojame vrednosti dela. Tradicije in ponosa, tistega pravega, kmetijskega ponosa, tak otrok nima, saj dorašča med svetom pristne lažikulture, filistrstva in neutemeljenega prezira do vsega, kar je »z dežele«, skratka, živi v svetu malomeščanstva, ki ga je Balzac tako sijajno karikiral. Tako se otroku polagoma razvije preziranje kmečkega dela ter nagnjenje do neke brezskrbne lahkotnosti življenja. Pridejo šole in »mladi gospodek« užiiva brezmejno protekcijo staršev, tet in inštruktorjev in včasih skoraj nič manjšo protekcijo učiteljev. V njem se vzbude gospodovalne težnje in napačno frazarsko dandystvo. Tedaj pa se vzbudi v mladem človeku erotičnost, ko zasanja ob vsakem koketnem pogledu, ljubkem obrazu in ljubki postavi v neko čudno, njemu samemu nerazumljivo hrepenenje, ki pa večinoma hitro preide. Ta erotičnost, razmerje moškega do vsake, ki ga sreča in do vseh, ki ga ne srečajo, je pri fantu tako nujen duševni pojav kakor njegovo telesno zorenje. Vzporedno in analogno z erotičnostjo pa se razvije v njem sicer zadržanejši, pa vendar določni gon, želja po družici, po eni, edini, stalni, samo njemu pripadajoči. V drugem in tretjem desetletju svojega življenja opiše torej moški čudno razvojno linijo: iz nejasnega, spečega spolnega nagona preko erotičnega vrenja do jasne in trdne volje po lastnem ognjišču, iz neke čudne, podzavestne pasivnosti v zavestno aktivnost. Nikakor se ne čudim, da govori ves svet o krizi mladine — res, v duši nasprotuje temu regularnemu stremljenju še nek antagonist — materijalno ugodje, ki često mladca oslepi, da pozabi na svojo pravo nalogo. —

V tej razrvanosti pa zazveni še drug akord temno in disharmonično religiozni problem. Tudi v prejšnjih dobah je bil boj za religijo v človeku zelo vroč — po svetovni vojni pa se je razbesnel do vrhunca. Človek je izgubil vse pojmovanje o absolutnem in je postal tako relativen, da se je vsa zgradba vrednot v njem zrušila. Za merilo vsemu je postavil ali človeka ali družbo ali lastno materijalno ugodje ali lepoto — le absolutne vrednote, osrednje življenske opore si ni utrdil. Tako je danes zaplaval v tok, ki ga nosi okoli centra, po spirali navzven in navznoter. Eni teže bolj k duhovnemu — ti so bližje središču, drugi se predajajo sladki brezskrbnosti in si govorijo: «Après moi le déluge!» — Če povzamem zdaj na kratko svoje izvajanje, ugotovim tole: današnji, moderni človek (moški) je izkristaliziral dva tipa: v duhovnost in idealnost usmerjenega in v tostranstvo in materijalnost nagnjenega človeka.

Med tema dvema strujama je boj, ki se mora koncem koncev nujno odločiti v prilog duhovnemu in v škodo materijalnemu tipu.

Moderno dekle se ne razlikuje več veliko od moškega. Nove socijalne razmere so vrgle žensko iz njene tihe domačnosti v boj, tja, kjer so se do svetovne vojne udeleževali večinoma le moški. Zato je že v današnji inteligentni mladenki, ki dorašča skoraj povsod v nekih privilegiranih razmerah, v lepi, tihi, racionalno urejeni skrbi za dom, družino in gospodinjstvo, zazvenel ton nove skrbi — skrbi za družbo, za kolektivnost preko doma in družine. V današnji ženski je zelo močan gon po udeleževanju v svetu, po enakopravnosti z moškim, po emancipaciji. To pa je ženski mogoče le tedaj, če se otrese skrbi za družino. Odtod izvira svobodnost današnje ženske, odtod njena revolucionarnost in odpor-nost. V današnji ženski — da podam resumé — torej ni antiteze: duhovnost — materijalnost, kot pri moškem, temveč nasprotje: svet — dom, družina in podložnost moškemu — kolektivnost in emancipacija. Gotovo bo zmagal v ženski naravni gon po materinstvu nad njej nepristojnim tekmovanjem za prvenstvo in enakost moškemu. Vendar je ta zmaga gotovo še zelo daleč in bodočnost leži kaj temna pred nami.

Pa se bo kdo vprašal: kje pa so vzroki za to problematiko današnjega časa? Prvi razlog je nemoč in absolutna deprimiranost starih. Ko mladina vidi, kako se starim v novem družabnem redu njihova zasebna duhovna konstelacija ruši, kako stoje vsem pojavom brez razumevanja ob strani, jo obide upravičen dvom, jeli vrednotenje starih pravilno, upravičeno in dóbi primerno, ter se obrne v negacijo vsega povedanega. Drugi vpliv je knjiga in film. V knjigi vidi mlad človek avtoriteto, ki jo je pri starih že davno pogrešil, in ji zato veruje. Najbolj ga vleče socialno, znanstveno in leposlovno čtivo. Na drugi strani mu pa ugajata pornografija in šund. Tu je večinoma prava šola za eleganco, športizem in brezdelnost. — Ples pa to nagnjenje k lastni ugodnosti in k brezskrbnemu ter za posledice ravnodušnemu flirtu le okrepi.

Kako pa naj vpliva vzgoja na mladino in kako dejansko vpliva? — O vzgoji danes ljudje zelo veliko govore. Poglejmo najprej vzgojo v domači hiši! To lahko v večini slučajev na kratko karakteriziram z eno besedo: popustljivost v važnih in strogost v nevažnih stvareh. Imamo nešteto primer, ko starši svojemu sinu ali hčeri nikakor ne zamerijo, če ne gre v nedeljo k maši, ampak na hribe, silno pa so ogorčeni, če vidijo pri njem čisto navadne in povsem nedolžne pojave erotičnosti. Iz tega sklepa mladi človek na eni strani, da ni izostajanje od nedeljske dolžnosti nič slabega in da je celo včasih pravilno, na drugi strani pa, da starši samo zato prepovedujejo vsake erotične izlive tako strogo, ker ga smatrajo za otroka. Tako se v njem razvije brezbržnost za verske dolžnosti in upor proti staršem radi užaljenega samoljublja. — Šola je danes že prišla do prepričanja, da ni zgolj matura njen namen, temveč, da stoji za njo življenje. Zato je obrnila večjo pažnjo na praktično

stran izobrazbe. Pri učenju klasikov pa je prevladalo mnenje, da je treba bolj gledati na njih vsebino in življensko pomembnost kot pa na suho analizo stavkov. Zelo modra je bila tudi upeljava »umetnosti« kot predmeta. Tako je vse odvisno le od profesorjev, ki morajo v dijaku vzbuditi zanimanje za predmet in mu biti tudi vzgojitelji, ne pa zgolj suhi leksikoni, prenatrpani s snovjo. — Organizacije (skavtizem in podobno) so večidel le telesno vzgojne in nimajo do globine človeške duše nikakega dostopa. — Vsa vzgoja se more torej premakniti s ploskve nadrejenosti in avtoritativne samozavesti v priljudno družabnost, zaupljivost in razumevanje mladega človeka.

Med inteligenco smo torej videli močen poudarek duhovnosti na eni strani in nagnjenje v ugodje na drugi. Med mladimi proletarci je viden isti pojav, samo v drugačni obliki.

Otrok v delavski družini že zgodaj občuti vso perečo rano socialnega vprašanja. V njem se vzbudi odpor proti vsej elegantni družbi. Oče dela ves dan v tovarni, mati po večini družin tudi. Tako je mladec prepuščen samemu sebi. V predmestnih ulicah prezgodaj izve, kaj pomeni vabljev dekletov smehljaj, kaj se godi v beznicah, kjer hrešči vse večere gramofon in se pijani pari vrtijo po zakajenih prostorih. — Izbere si dekle. Denarja, da bi ji dajal darila, nima — pa sovraži one, ki ga imajo. Ali postane mračnjak in revolucionar, ali pa tat; druge poti nima pred seboj. V mladem proletarcu torej vidimo antitezo: kolektivnost — izolacija. En pol njegovih stremeljenj ga vleče v organizacijo, v delo za družbo, drugi pol pa v lastno udobnost in ga pripravi do nekake anarhistično nezadovoljne upornosti, ki ima za cilj le udobnost posameznika, ne pa vse družbe. — In religiozen problem? Ta je pri mladem proletarcu veliko manj razvit kot pa pri inteligentu. Če ni že čisto materijalist, mu je Bog samo ideja socialne pravičnosti.

Proletarsko dekle pa občuti nasprotje med domom in svetom veliko bolj kot mestno iz višjih krogov. Še nedorasla mora večinoma v tovarno, kjer jo čaka trdo in utrudljivo telesno delo, še nedoraslo zapeljejo prijazne in sladke besede, še nedorasla je že strta, obupana ter telesno in duševno degenerirana. — Zato se tako mlado proletarsko dekle lahko razvije v tri smeri: Ali obupa nad bodočnostjo, se da vladati in gnesti od vseh, se zgodaj poroči in trpi ob možu in otrocih pravi križev pot, dokler se ne zruši pod križem in ne vstane več. Ali se preda ugodju, čez nekaj časa oveni in umre, ali pa se »emancipira« ter postane proletarska žena kat'eksohén, s tem pa izgubi smisel za družino in dom.

Težko delo ima vzgoja proletarske mladine. Njena glavna ovira je nezaupljivost. Večina vzgoje prihaja iz inteligence, ki večinoma ni proletarska, iz tiste družbe torej, ki jo proletarec vse življenje sovraži in kjer vidi prvi vzrok vse svoje bede. — Dom, edino zatočišče pred vrvenjem v svetu, bi moral biti higijenično urejen. Mesto tega je včasih tak, da je težko povedati. Tako se mladini dom odtuji. Tovarna mora skrbeti za izobraževanje de-

lavca, ne pa za gostilne (da se ji denar, ki ga je izplačala, po drugi poti zopet vrne). Šola mora biti moderna in stvarna, res delavskim slojem primerna. Verski pouk — ta pa bi se moral še bolj zblížiti z delavci, še bolj vnikniti v njihove domove. V poslednjem desetletju se je za vse to že mnogo skrbelo, a vendar bo treba še mnogo vztrajnega dela.

Mestnemu človeku, inteligentu kakor delavcu, je veliko težje kot kmetu, ki raste na grudi. Vsa njegova bitnost je v najožji zvezi z naravo in zemljo. Spomladi orje in seje, poleti koplje, kosi, žanje in mlati, jeseni trga grozdje in bere sadje, pozimi se pripravlja za novo pomlad. Ta večni krog štirih letnih časov mu oživljajo nedelje in prazniki, vesela krčma, pomenek pred cerkvijo in semnji. Pretrgajo mu ga le smrt, nesreča in slabe gospodarske razmere. Njegova vera je globoka in zasidrana v močno tradicijo. In to je poleg zemlje njegova druga opora — tradicija. Na zemlji in s tradicijo je kmet kralj, brez teh opor je ničla in pleva v vetru.

Mladec na kmetih je ves drugačen kot pa oni v mestu. Že zgodaj je vaje telesnih naporov in moške askeze. Njegovo seksualno življenje je urejeno — zaljubljeni pogledi in vasovanje — to je večidel le »kmečko trubadurstvo« in nič drugega. Verski problemi ga ne mučijo, notranjega verskega prepričanja navadno sploh nima. Vse njegovo versko življenje je ne prav pogosta spoved, nedeljska maša, rožni venec zvečer, ko je že dremoten, procesija in božja pot — skratka — forma brez kake globlje vsebine. — V njem je torej nasprotje: tradicija — modernost in v tem nasprotju se izživlja ves, kakor je.

Kmečka dekleta — solnce in smeh, pisane rute in »hoja neredna«. Pri teh pa ni nikakih problemov, kvečjemu morda boj med pristno kmečko, komaj razvito, kot rožni popek nežno skromnostjo in sramežljivostjo ter med željo po ugajanju in šopirjenju. Res, tu ni problemov, tu so le tihe tragedije deklet, ki zibljejo, mož pa ne pride zvečer od nikoder domov.

Po vojni pa se je tudi to nekam poslabšalo — neka grozeča in še nejasna senca je legla preko vsega.

Vzgoja — kako naj ta vpliva na mlade kmečke ljudi? Ves pouk mora biti tu zgrajen na veri — na močni in zaupno topli veri. Važno pa je tudi izobraževalno delo. V to bi morali poleg duhovnikov poseči tudi drugi inteligenti, predvsem dijaštvo, ki bi se tako že v mladih letih pripravilo na svoje bodoče kulturno delo med narodom.

Na kratko naj še omenim o zločincih, ki so še nedoletni, in o njihovi vzgoji! Prvi vzrok zločinov nedoletnih ljudi je ali ideja ali pa podivjanost. Iz ideje, iz misli in stremjenja po osamosvojitvi jaza od vseh vplivov družbe in po prostosti zraste marsikateri zločin. Vzrok podivjanosti pa moramo iskati v napačni vzgoji, oziroma v nevzgoji. Čeprav je namreč v tem ali onem že od rojstva radi podedovanosti močno nagnjenje k slabemu, vendarle je vsak človek za pravo vzgojo dostopen in sprejemljiv.

Kazni in prisilno delo pa menda ne pomagajo veliko — zločinec nemara le še bolj zakrknje in otopi za vse pozitivno.

III.

Pregledali smo torej sedanji mladinski položaj in ga ocenili. Kratko bi se dala vsa študija formulirati z enim stavkom: današnji mladi človek išče. Da, išče. Ni še našel, toda že išče!

Zato mu priskočite na pomoč, da bo našel prav.

Še enkrat poudarjam, da je moje gledanje popolnoma subjektivno in da nikakor nočem generalizirati. V bistvu pa, mislim, je pravilno. — Tako gledam in dojemam naš problem — saj imam oči in sem mlad.

Starè Egon / Meroslovje v italijanskem slovstvu.

Primerjava s slovenščino.

Dejstvo, da so mnogi slovenski pesniki zajemali razne metrične forme iz italijanskega slovstva, je dovedlo marsikoga brez dvoma do zaključka, da se italijansko meroslovje skoro nič oziroma le malo razlikuje od slovenskega. Vendar pa temu ni povsem tako.

Stih in ritmičen poudarek. — Najpomembnejša razlika med italijanskim in slovenskim meroslovjem je v sestavi stiha. Med tem, ko tvorimo v slovenščini stih iz več stopic iste vrste in ga nazivamo po vrsti in številu teh, tvorimo italijanski stih, ako združimo določeno število zlogov, ki izmed njih nekateri nosijo stalne ritmične poudarke. Verz pa nazivamo po številu zlogov.

Kakor ima vsaka beseda slovničen ali besedni poudarek, tako ima v italijanščini tudi stih enega ali več ritmičnih poudarkov (ital. *l'accento ritmico*). Besedni in ritmični poudarek pa se navadno ujemata. Dalje, kakor razlikujemo v italijanščini besede po poudarku za zadnjim, predzadnjim in predpredzadnjim zlogom v krepke (ital. *tronche*), šibke (ital. *piane*) in tekoče (ital. *sdruciole*) [n. pr. *città* (= mesto), *látte* (= mleko), *távola* (= miza)], razlikujemo tudi verze po poudarku za zadnjim, predzadnjim in predpredzadnjim zlogom v krepke, šibke in tekoče (prim. v slovenšč. katalektične in akatalektične stihe ter krepke, šibke in tekoče rime).

N. pr.¹

‘ — — ‘ — ‘ — (—)

Sparsa le trece morbide (verso sdruciole)

— ' — — ' — — ' — —
Sull'affannoso petto, (verso piano)

' — — — ' — — ' — — (—)
Lenta le palme, e rorida

— ' — — ' — — ' — —
Di morte il bianco aspetto

' — — — ' — — ' — — (—)
Giace la pia, col tremolo

' — — — ' — — ' — — [—]
Sguardo cercando il ciel, (verso tronco)

(Adelchi, A. Manzoni.)

Vendar pa smatramo pri štetju zlogov vse verze kot šibke, torej z naglasom za predzadnjim zlogom (tedaj, ako pogledamo zgornje stihe, ki so vsi sedmerci, spoznamo, da imajo prvi, tretji in peti verz [verso sdrucciolo] en zlog preveč, zadnji [verso tronco] pa enega premalo).

Da določimo število zlogov kaknega stiha, pa moramo dalje upoštevati še nekatere metrične figure. To so izpah (l' elisione), zev (il iato), siniceza (la sineresi) in diereza (la dieresi). Vendar pa izgovarjamo pri čitanju verza navadno vse vokale ter jih ne elidiramo kakor n. pr. v grščini in latinščini.

Kakor smo rekli, mora imeti vsak stih določene ritmične poudarke in sicer imajo vsi verzi poudarek za predzadnjim zlogom (izjemo tvorijo seveda tekoči in krepki, ki ga imajo za predzadnjim ozir. za zadnjim zlogom); poleg tega pa imajo večinoma še druge.

Četverec (Il quartenario) ima en sam poudarek za tretjim zlogom. Navadno tvori kitice z osmercem.

Obr.: — — ' — —

Peterec (Il quinario) ima dva poudarka in sicer za prvim ali drugim ter za četrtem zlogom.

Obr.: ' — — — ' — — ali — — ' — — ' — —

Šesterec (Il senario) ima dva poudarka za drugim in petim zlogom.

Obr.: — — ' — — — ' — —

Sedmerec (Il settenario) ima stalen poudarek za šestim zlogom ter enega ali dva nestalna poudarka za prvimi štirimi zlogi.

Obr.: ' — — — ' — — ' — — ; — — ' — — ' — — ;
— — ' — — — — ' — — ali — — ' — — — — ' — —

O s m e r e c (L'ottonario) ima navadno dva poudarka in sicer za tretjim in sedmim zlogom.

Obr.: — — ' — — — — ' — —

(Dalje prih.)

¹ Dobesedni prevod: Z razpuščenimi mehкими lasmi / na izmučenih prsih, / z otrplimi dlanmi in z mokrim / smrtno bledim obrazom / leži blažena ter s tresočim / pogledom išče nebo.

Lenček Lado / Gledališki kotiček.

Dogodek v mestu Gogi.

Igra v dveh dej. — Spisal Sl. Grum. — Režija: O. Šest.

Na prvi pogled se nam zdi, da je igra »Dogodek v mestu Gogi« vse bolj komplicirana zadeva kakor pa v resnici je. To zato, ker so osnove »Dogodka« vzete iz onega poglavja psihologije, ki nam je dosedaj še zelo malo znano, namreč iz psihoanalize. Če pa spoznamo glavne misli nemškega psihologa Freuda, očeta te nove teorije, se nam delo Slavka Gruma pokaže v jasni luči. Ena glavnih misli psihoanalize je ta, da je vse delovanje in nehanje kakega človeka odvisno od njegovih seksualnih momentov. Če vemo to, se nam ne bo zdelo čudno in enostransko, če je Grum pokazal vse osebe le v njihovi erotiki in v vsem, kar je z njo združeno.

V zapuščenem koncu mesta Goge životarijo po tesnih sobah nesrečni ljudje. Hana se je po šestih, osmih letih vrnila zopet enkrat domov iz mesta, v katero je bežala pred komijem Prelihom, ki je že parkrat hlastnil po njenem telesu. Sedaj, ko se je že morala vrniti domov, strašno trpi vsled strahu pred njegovo bližino in sluti, da bo zopet še in še prihajal. Končno vendar zmaga nad Prelihovimi strastmi njena volja. Ona je edina, ki se otrese usodnosti mesta Goge. Saj pa tudi ni njegova prava meščanka: prišla je in bo tudi kmalu odšla. — Hano ljubi več kot otročje pesnik Klikot: ves dan presedi pri oknu in gleda čez cesto v Hanino sobo, piše ji pisma in tudi dozdevne Hanine odgovore sam napiše in skrbno spravi. Ko se mu Hana kot plačilo za storjeno veliko uslugo sama ponudi, se v njem zruši vsa njegova sentimentalna ljubezen do nje. Potem nam Grum pokaže drugega reveža — grbca, ki bi bil rad gledališki igralec najbrže prav zato, ker ne more biti. V njegovi nesreči ga pritira podzavestno življenje do velike želje, postati nekaj, kar mu ni mogoče. Potem imamo Gapiso, človeka bolnega na umu, ki sedi za mizo v družbi z gumijasto deklico. V njem je Grum nazorno pokazal tip človeka, ki ga mučijo halucinacije. — In še dosti drugih oseb je; vsaka se zapira v svojo bolečino. Njih življenje je samo še eksistiranje. Ne brigajo se za nobeno stvar, razen za

izpolnitev njihovih želja: čakajo samo še na neki dogodek, ki jim bo gotovo odprl vrata v vse tisto, kar sedajle pričakujejo in si žele. Toda ta dogodek se noče zgoditi in njihovo življenje se ne preokrene.

Režiser Šest ni imel težkega dela. Pisatelj je v knjigi točno in jasno načrtal vse režijske in scenične plati in to zelo umljivo in spretno. Zdi se mi pa, da je režiser nekoliko pogrešil v tem, ker je, razen v par slučajih (mrtvi naddavkar!) vzel skoro vse osebe preveč realistično.

Scenično je g. Vavpotič zelo dobro pogodil pisateljevo misel; če bi bile vse hiše in vsi prostori v večjih dimenzijah (kar bi bilo seveda mogoče le na dokaj večjem odru), bi stvar vplivala res kot pravljico »zakleto mesto«, v katero so se s celega sveta zbrali ljudje, vsak s svojo posebno, a v bistvu enako boleščjo, da po sili živijo naprej življenje, katerega bi se sicer radi odkrižali.

Šaričeva je igrala Hano z velikim, globokim občutjem. Vsak je moral razumeti njen strah in upravičeno grozo pred Prelihom. Posebno dobro je naznačila podzavestno pričakovanje hudega. Komija Preliha je igral Levar drugače kakor sem si ga jaz predstavljal, ko sem bral knjigo. On nam je pokazal robustnega, močnega človeka, ki je bil bolj podoben robotemu konjskemu hlapcu, kakor komiju, jaz pa sem si ga predstavljal kot človeka, izmozganega od strasti, slabiča, kateremu dà njegova strast moč do dejanja in do tistega strahovanja Hane. Železnik je dobro označil mladega, do skrajnosti sentimentalnega pesnika Klikota, pa se ni mogel uveljaviti in razviti, ker je Klikot popolnoma pasivna osebnost. Gregorin je svojega Grbavca prikazal v vsej njegovi tragediji tako kot treba. — Tudi vsi ostali igralci in igralko so se potrudili, zadovoljili me pa niso vsi. Naštevati kreacijo vsakega posebej bi bilo preobširno.

S to predstavo je bila letošnja dramska sezona otvorjena. Na prvo mesto je torej prišel naš domači pisatelj, kar se nam zdi od uprave prav in lepo. Prizadevanje naših literatov-dramatikov (saj jih je bore malo) je vsekakor hvalevredno in dati se jim mora na vsak način pobudo za nadaljnje delovanje.

Pritličje in prvo nadstropje.

Spisal Nestroy. — Režija: O. Šest.

Pri tej stvari se mi (odkrito povedano) ne zdi vredno, spuščati se v širše razpravljanje, ker je stvar očitno spisana kakor tudi uprizorjena izključno le za smeh in zabavo. Teh stvari imamo pa po kinih več kot preveč in zato, mislim, naj se prepusti ta stvar kinomatografom; saj tudi oni radi kaj zaslužijo. Mi si pa želimo gledališča, ki nam bo nudilo izključno le stvari, ki so vredne skoro najvišjega kulturnega središča v Sloveniji. Saj na takega čakamo že od njegovega postanka, pa, kakor kaže, ga bomo najbrže še dolgo pričakovali in želeli. Je že tako!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Ob začetku tretjega leta svojega delovanja pozivamo vse lanske člane k sodelovanju pri listu in društvu. Upamo pa, da bodo tudi drugi dijaki pristopili k »Žaru« ter ga podprli z denarnimi in literarnimi prispevki. Da omogočimo pristop k društvu tudi revnejšim dijakom, smo znižali članarino za 25 % tako, da znaša letno za člane 30 Din, za naročnike pa 35 Din (vštevši poštnino). Skušali bomo izboljšati vsebino kakor tudi opremo lista. Poleg leposlovnih produktov bomo priobčevali tudi razprave o vseh aktualnih vprašanjih, predvsem onih, ki se tičejo mladine. Dalje bomo tudi v prihodnje poročali o gledaliških prireditvah, po možnosti tudi opernih. Marsikoga bodo zanimala tudi književna poročila ter kratki informativni pregledi tujih literatur. Za mlajše bomo priobčevali vedno kako pravljico, bodisi originalno ali pa prevedeno (v tej številki nam tega žalibog ni bilo mogoče).

Upamo, da nam bo mogoče obširni program izvesti. Zahvaliti pa se moramo ravnateljstvu, ki nam gre vedno v vsem blagohotno na roko, in gosp. profesorju dr. Kozaku, ki nas je podpiral vselej s sveti in navodili. Uspeh nam je tem bolj zagotovljen, ker vemo, da bomo tudi v profesorskem zboru našli naklonjenost in umevanje naše mlade podjetnosti.

Torej na delo!

Prispevke za prihodnjo številko oddajte čim prej članom uredniškega konzorcija (vsaj do 17. oktobra); pisani naj bodo čitljivo s črnilom, samo po eni strani, sicer jih bomo morali zavrniti. Rokopise bomo vračali samo na izrecno željo sotrudnikov.

DRUŠTVENA POROČILA.

Dne 26. septembra l. 1931. se je vršil tretji redni občni zbor. — Dr. F. Kozak je prevzel še nadalje pokroviteljstvo. Po zaključenih formalnostih in poročilih je bil na predlog preglednikov in starega odbora sprejet sledeči odbor: predsednik Stare Leo; podpredsednica Hribar Zlatica; tajnik Snoj Jože; zapisnikar Polić Branimir; blagajnik Procházka Jože; odborniki (voditelji odsekov): Röger Anton, Lenček Lado, Žebre Dimitrij, Lovko Mirko ter uredniški konzorcij.

DRAMATSKI ODESK.

Že na tem mestu se najtopleje priporočamo pri vseh članih, ki se zanimajo za dramatiko, da bodo tudi letos sodelovali in nam pripomogli do čim večjega uspeha.

